

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

24 päivänä kesäkuuta 1986

Lausunto n:o 4

Lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on kirjeellään 17 päivästä syyskuuta 1985 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 14/1985 vp. esitutkintaa ja pakkokeinoja rikosasioissa koskeaksi lainsäädännöksi.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuuluttavana lainsäädäntöneuvos Kari Lehtola oikeusministeriöstä, poliisiylitarkastaja Pertti Virolainen sisäasiainministeriöstä, asianajaja Heikki Salo, professori Mikael Hidén, tutkijaprofessori Antero Jyränki, oikeustieteen tohtori Matti Pellonpää ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian lähinnä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi esitutkintalaki ja pakkokeinolaki.

Esitutkintalailla saatetaan tärkeimmät esitutkintamenettelyä koskevat säännökset lain tasoisiksi, kun esitutkintamenettely nykyisin perustuu hallinnollisessa järjestyksessä annettuihin yleismääräyksiin.

Rikoksesta epäillyn oikeusturvaa kohennetaan tehostamalla hänen puolustautumismahdollisuuksiaan jo esitutkinnassa. Kansalaisten oikeudet ja velvollisuudet esitutkinnassa pyritään määrittelemään täsmällisesti. Tämä koskee erityisesti kuulusteluja. Oikeusvarmuutta pyritään lisäämään varaamalla esitutkinnan eri osapuolille mahdollisuus vaikuttaa esitutkinnan kulkuun ja sen tuloksiin. Sekä epäillyn että asianomistajan avustajalla olisi oikeus olla kuulusteluissa saapuvilla, jollei sitä olisi kiellettävä painavista rikostutkinnallisista syistä. Syyttäjälle, asianomistajalle ja epäillylle annettaisiin oikeus vaatia lisätutkimusten suorittamista.

Pakkokeinolain mukaan vangitsemisesta päätäisi yksinomaan tuomioistuin. Ennen oikeudenkäyntiä vangitsemisasiä tutkittaisiin menettelyssä,

joka olisi pääsääntöisesti julkista ja jossa kuulutaisiin vangitsemisvaatimuksen tekijää ja epäiltyä. Vangitsemisen edellytykset yksinkertaistettaisiin ja säännökset tehtäisiin joustavammiksi. Kohetuusnäkökohdat otettaisiin huomioon nykyistä paremmin.

Pidätysajan enimmäispituus lyhennettäisiin kolmeen päivään. Sitä saataisiin kuitenkin jatkaa neljällä päivällä, milloin vangitsemisen edellytyksiä ei kolmen päivän pidätysaikana ole vielä täysin selvitetty, mutta epäillyn pitäminen pidätettynä on rikostutkinnallisista syistä erittäin tärkeää. Pidätysajan kuluttua pidätetty olisi päästettävä vapaaksi tai hänen vangitsemistaan olisi pyydettävä tuomioistuimelta. Tuomioistuimen olisi otettava vangitsemisasiä käsiteltäväksi pikaisesti vaatimuksen saavuttua.

Määrätyissä tapauksissa ehdotetaan käytettäväksi vangitsemisen sijasta pakkokeinon kohteeksi joutuvalle vähemmän haitallista toimenpidettä, matkustuskieltoa. Sakon ja vahingonkorvauksen sekä menettämisseuraamuksen maksamisen turvaamiseksi ehdotetaan otettaviksi käyttöön vastaajan varallisuuteen kohdistuvat hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko.

Nykyisin rikoslain voimaanpanoasetukseen sekä takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettuun lakiin sisältyvät säännökset pakkokeinoista siirrettäisiin osittain uudistettuina pakkokeinolakiin.

Esitutkinta- ja pakkokeinolakiehdotusten lisäksi esitykseen sisältyy kuusitoista muuta lakiehdotusta.

Esityksen mukaan ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen 14 §:n muuttamisesta sekä ehdotus laiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta on käsiteltävä perustuslainsäätämisjärjestyksessä.

Lait voidaan esityksen mukaan saattaa voimaan noin kahden vuoden kuluttua siitä, kun eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Valiokunnan kannanotot

Lakitasoisen sääntelyn tärkeys

Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että esitutkinnassa noudatettavista periaatteista ja menettelytavoista säädetään lailla. Tämä vähentää tarvetta antaa asetuksella säännöksiä tai hallinnollisessa järjestyksessä määräyksiä ainakaan sellaisista seikoista, jotka vaikuttaisivat suoranaisesti esitutkintatoimien kohteina olevien kansalaisten asemaan. Valiokunnan käsityksen mukaan sääntelyssä tuleekin vastaisuudessa pitäytyä pääsääntöisesti lakitasolla. Lakia alemmalla tasolla saattaa olla paikallaan antaa asianomaisille viranomaisille toimintaohjeita, joilla pyritään edistämään lainsäädännön toimeenpanoa käytännössä. Viranomaistoiminnan tämäntapainen ohjaus yhdessä viranomaisten toimintaedellytysten riittävyyden kanssa viime kädessä vaikuttavat siihen, kuinka lainsäädännön käytännön toteutuksessa onnistutaan ja kuinka hyvin kansalaisten oikeusturva toteutuu.

Sääntelyn toteuttamistapa

Koska esityksen tarkoittamilla lainsäädäntötoimilla on tavanomaista kiinteämpi yhteys hallitusmuodon perusoikeussäännöksiin, on valiokunta pitänyt aiheellisenä käsitellä myös eräitä sääntelyn toteuttamistapaa koskevia kysymyksiä.

Valiokunta kiinnittää ensiksikin huomiota siihen, että esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa ei ole yleistä periaatesäännöstä siitä, millaisten periaatteiden ja tavoitteiden sitomia viranomaiset ovat käyttäessään valtaa puuttua kansalaisten perusoikeuksiin. Esimerkinomaisesti valiokunta viittaa poliisilain 12 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan poliisi ei saa puuttua kansalaisten oikeuksiin enempää kuin on tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Valiokunnan käsityksen mukaan tämäntapaisella perusoikeuksien merkitystä ja erityistä suojaa korostavalla säännöksellä olisi merkitystä virkamiesten koulutuksessa ja myös valtuuksien käytön jälkivalvonassa.

Perustuslakivaliokunta korostaa sitä, että perusoikeuksia ei pidä sanonnallisestikaan kaventaa säännöksissä enempää kuin on välttämätöntä. Tässä suhteessa valiokunta esittää vielä yleisesti harkittavaksi, olisiko säännöksiä mahdollista tämentää suhteuttamalla ne paremmin esimerkiksi käsillä olevan rikoksen laatuun. Esimerkinomaisesti valiokunta viittaa esitutkintalakiehdotuksen

19 §:ään ja 33 §:n 3 momenttiin. Lisäksi pakkokeinolakiehdotuksen 1 luvun 3 §:n 2 momentin väljä säännös niin sanotusta kvalifioidusta pidättämisestä olisi valiokunnan mielestä asianmukaisinta poistaa laista, ellei säännöstä ole mahdollista olennaisesti tämentää. Vielä on mainittava, etteivät pakkokeinolakiehdotuksen 5 luvun 1 §:n 2 momentin ja saman luvun 10 §:n 2 momentin sanonnat toistuvassa ehdollisuudessaan ole onnisuneita.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lain tasolla osoitetaan riittävän täsmällisesti paitsi tavat puuttua perusoikeuksiin myös se, ketkä ovat tähän oikeutettuja. Tässä suhteessa arveluttavia säännöksiä ovat pakkokeinolakiehdotuksen 1 luvun 6 §:n 1 kohta ja 7 luvun 1 §, joilla on merkitystä myös esitutkintalakiehdotuksen 14 §:n kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan asianmukaisinta on säätää laissa, ketkä ovat pidättämiseen oikeutettuja poliisimiehiä. Pakkokeinolakiehdotuksen 7 luvun 1 §:ää olisi valiokunnan mielestä syytä tämentää ainakin säätämällä laissa, minkä viranomaisen palveluksessa olevat virkamiehet voivat saada valtuudet esitutkinnan toimittamiseen ja oikeuden pakkokeinojen käyttämiseen. Lisäksi valiokunta toteaa pitävänsä tärkeänä, että perusoikeuksiin voivat puuttua vain virkavastuussa olevat henkilöt, joilla on valtuuksia käyttäessään tarvittava koulutuksen ja kokemuksen perusteella hankittu asiantuntemus.

Pakkokeinolain suhde perusoikeuksiin määräytyy olennaisella tavalla niiden säännösehdoitusten perusteella, joiden mukaan jonkin pakkokeinon käyttäminen edellyttää, että kysymys on sellaisesta rikoksesta, josta saattaa seurata määrätynsuuruinen enimmäisrangaistus. Hallituksen esitys merkitsee yleisesti ottaen sitä, että pakkokeinojen käyttöedellytykset lieventyvät. Valiokunnan käsityksen mukaan tällainen muutos voi perusoikeuksien suojan kannalta olla perusteltavissa vain erityisen painavista syistä, jollaisia esityksessä ei kuitenkaan ole tuotu esille.

Valtiopäiväjärjestyksen 14 §

Esitykseen sisältyvä yhdeksäs lakiehdotus koskee valtiopäiväjärjestyksen 14 §:n muuttamista, joka perustuslakia koskevana on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Ehdotuksen johdosta perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota vuonna 1983 muutettuun valtiopäiväjärjestyksen 19 §:ään (278/83). Sen

mukaan varsinaiset valtiopäivät jatkuvat yhtäjaksoisesti tai keskeytyksin seuraavien varsinaisten valtiopäivien kokoontumiseen. Säännönmukaisen vaalikauden viimeiset valtiopäivät jatkuvat kuitenkin siihen saakka, kun tasavallan presidentti, eduskunnan päätettyä lopettaa istuntonsa, julistaa eduskunnan työn päättyneeksi siltä vaalikaudelta.

Selostettujen säännösten vuoksi ei perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ole aihetta rajoittaa kansanedustajien rikosoikeudellista koskemattomuutta ehdotuksessa käytetyllä ilmaisulla "valtiopäivien aikana". Tuo ilmaisu olisi syytä poistaa pykälästä, jolloin ehdotuksen tarkoittama suoja kattaisi myös eduskuntatyön päättämisen jälkeisen ajan siihen saakka, kunnes uudet vaalit on toimitettu, eli ulottuisi edustajan koko valtiopäiväjärjestyksen 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun toimivaltaan. Vastaavasti lakiehdotuksen 2 momentti käy tarpeettomaksi.

Edellä esitetyn johdosta on valtiopäiväjärjestyksen 14 § muutettava näin kuuluvaksi:

14 §

(Poist.) Edustajaa ei saa eduskunnan suostumuksetta pidättää eikä vangita ennen kuin syytettä on alettu käsitellä, ellei häntä tavata vireksettä rikoksesta, josta säädetty lievin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta.

(2 mom. poist.)

(2 mom. kuten 3 mom. hallituksen esityksessä)

Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota pakkokeinolakiehdotuksen 2 luvussa tarkoitettuun matkustuskieltoon. Koska kyseinen pakko keino voitaisiin määrätä pidättämisen tai vangitsemisen sijasta, pitää valiokunta kiistattomana, että kansanedustaja voidaan määrätä matkustuskieltoon vain valtiopäiväjärjestyksen 14 §:n mukaisin edellytyksin. Niidenkin täytyessä valiokunta katsoo matkustuskiellon olevan huonosti yhdistettävissä edustajantoimeen valtiopäiväjärjestyksen 12 §:n takia.

Säättämisyjärjestysarviointi

Lakiehdotusten säättämisyjärjestyksen kannalta valiokunta on kiinnittänyt huomiota pakkokeinolakiehdotuksen 6 luvun 3 ja 4 §:ään, tutkintavankeudesta annetun lain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 13 a §:ään sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 2 §:ään.

Pakkokeinolain 6 luvun 3 § sisältää säännökset henkilön velvollisuudesta alistua kokeeseen, joka tehdään hänen mahdollisesti nauttimansa alkoholin tai muun huumaaavan aineen toteamiseksi. Ehdotettuja säännöksiä asiallisesti vastaavat säännökset lisättiin takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annettuun lakiin perustuslainsäätämisyjärjestyksessä käsitellyllä lailla (965/76) perustuslakivaliokuntaa kuulematta. Asianomaisessa hallituksen esityksessä (n:o 110/1975 II vp.) katsottiin säännösten antavan oikeuden puuttua kansalaisen hallitusmuodon 6 §:ssä suojattuun henkilökohtaiseen vapauteen. Koska laki teki mahdolliseksi henkilöön käyvän katsastuksen, vaikka henkilöä ei epäiltäisikään rikoksesta, hallitus katsoi, että laki oli säädettävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla.

Viitaten lausuntoon n:o 4/1979 vp. valiokunta toteaa ehdotettujen säännösten merkitsevän puuttumista kansalaisen ruumiilliseen koskemattomuuteen, jota ei sinänsä mainita hallitusmuodon 6 §:ssä, mutta jonka suojan on vakiintuneesti katsottu sisältyvän henkilökohtaisen vapauden suojaan. Ehdotettujen säännösten tarkoittaman velvollisuuden avulla pyritään ylläpitämään ja parantamaan liikenneturvallisuutta ehkäisemällä ajoneuvon kuljettaminen säännöksessä tarkoitettuun aineeseen vaikutuksen alaisena. Tämä pyrkimys liittyy viime kädessä hallitusmuodon 6 §:ssä turvattuun hengen suojaan. Kysymyksessä on näin ollen hyväksyttävä ja yhteiskunnallisesti tärkeä peruste säätää lakiehdotuksen tarkoittama velvollisuus. Vapauden rajoitus on säännönmukaisessa muodossaan eli niin sanottuun puhalluskokeeseen alistumisvelvollisuutena lisäksi varsin vähäinen. Rajoitusta on pidettävä myös kohtuullisena varsinkin pykälän 3 momentin säännökset huomioon ottaen.

Mitä sitten tulee säännöksen edellyttämään velvollisuuteen alistua varsinaiseen henkilönkatsastukseen eli humalatilatutkimukseen, on merkittävää, että tämä velvollisuus syntyy vasta puhalluskokeesta kieltäytymisen myötä. Koska esillä olevassa tapauksessa on asiallisesti perusteltua rinnastaa kieltäytyminen rikoksesta epäilyyn, valiokunta katsoo, että pakkokeinolakiehdotus voidaan 6 luvun 3 §:n estämättä käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Pakkokeinolain 6 luvun 4 §:n 2 momentin nojalla henkilötuntomerkki saataisiin painavista rikostutkinnallisista syistä ottaa erään edellytyksenä myös muusta kuin rikoksesta epäilystä. Tässäkin tapauksessa vapauden rajoitus perustuu hyväksyttävään ja yhteiskunnallisesti tärkeään syyhyn eli

rikosten selvittämiseen. Koska rajoitus on lisäksi valiokunnan käsityksen mukaan verraten vähäinen, voidaan säännös toteuttaa tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ehdotus on kuitenkin arveluttavan avoin, koska siinä ei ole mitenkään rajattu henkilötuntomerkkien ottamisen tarkoitusta. Sallittuna tarkoituksena voi valiokunnan mielestä olla vain rikoksen selvittäminen. Tämä tarkoitus on aiheellista nimenomaisesti ilmaista säännöksessä, jolloin tulee pykälän 1 momenttiin verrattuna selvästi esille, ettei 2 momentin perusteella saa ottaa henkilötuntomerkkejä esimerkiksi rekisteröintiä varten ja että muusta kuin epäilystä otettujen henkilötuntomerkkien säilyttäminen ei niin ollen ole sallittua.

Esitykseen sisältyvän seitsemännen lakiehdotuksen mukaan tutkintavankuudesta annettuun lakiin lisätään uusi 13 a §, jonka nojalla tutkintavangin puhelua voidaan kuunnella. Ehdotusta on arvioitava hallitusmuodon 12 §:n kannalta, jonka mukaan kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton, mikäli siitä ei ole laissa poikkeusta säädetty.

Lakiehdotuksen 13 a § koskee sekä tutkintavangin että sen henkilön asemaa, joka puhelimitse keskustelelee vangin kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan on selvää, että se, joka ottaa puhelinyhteyden tutkintavankiin, tulee ainakin lain säätämisen jälkeen olemaan tietoinen puhelun kuuntelumahdollisuudesta. Koska kuuntelumahdollisuus perustuu valiokunnan mielestä tärkeään ja hyväksyttävään yhteiskunnalliseen intressiin ja koskee varsin poikkeuksellista tilannetta, ei säännös tältä osin aiheuta epäilyjä suhteessa hallitusmuodon 12 §:ään, vaan asiasta voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Tilanne saattaa olla toinen puhelinyhteyden synnyttyä tutkintavangin aloitteesta, jos toinen osapuoli ei välttämättä tiedä puhelun tulevan rangaistuslaitoksesta eikä myöskään kuuntelumahdollisuudesta. Kuuntelumahdollisuuden tärkeimpänä perusteena oleva pyrkimys mitätöidä mahdollinen jälkienpeittämisvaara on kuitenkin tältäkin kannalta arvioiden niin tärkeä, että ehdotus voidaan tällöinkin toisen osapuolen puhelinsalaisuuden estämättä säätää tavallisena lakina.

Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin oikeusturvan kannalta edellytyksenä kuuntelun sallimiselle, että kuuntelumahdollisuudesta aina ilmoitetaan myös vastapuolelle. Tämä on välttämätöntä varmistaa lakiin otettavien nimenomaisien säännöksiin. Edelleen valiokunta pitää selvänä, että kuuntelumahdollisuuden ulkopuolelle on jätettä-

vä tutkintavangin puhelut vankien oloja valvoville viranomaisille.

Esitykseen sisältyvä kahdeksastoista lakiehdotus koskee rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamista. Muutettavaksi ehdotettu laki on aikanaan säädetty perustuslainsäätämisyksessä, jota järjestystä hallituksen esityksessä on katsottu olevan aiheellista käyttää myös muutoslakiin nähden.

Mainittu laki on aiheellisesti säädetty perustuslainsäätämisyksessä, sillä laki sallii Suomen kansalaisen luovuttamisen rikoksesta, mikä sinänsä on hallitusmuodon 7 §:n 1 momentin vastainen toimenpide. Koska lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentti laajentaa edelleen mahdollisuutta luovuttaa Suomen kansalainen, on lakiehdotus käsiteltävä perustuslainsäätämisyksessä.

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus

Perustuslakivaliokunta pitää tavoiteltavana, että kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 9 artiklan 3 kappaleeseen ja 14 artiklan 3 kappaleen d kohtaan Suomen puolelta aikanaan tehtyt varaukset saadaan poistetuiksi. Yleissopimuksen ensiksi mainittu kohta edellyttää sekä vapaudenriistoa koskevaa pikaista tuomioistuinkäsittelyä että oikeutta itse syyteasiaa koskevaan oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa tai oikeutta tulla vapautetuksi. Edellisen seikan osalta valiokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että esityksen sisältämät säännösehdotukset eivät kiistatomaan riittä saattamaan lainsäädäntöämme yleissopimuksen asettamien vaatimusten tasolle. Jälkimmäisen seikan johdosta valiokunta pitää perusteltuna lisätä pakkokeinolakiin, esimerkiksi 1 luvun 21 §:ään syytteen käsittelypäivän takarajan osoittava säännös, jolloin tuosta takarajasta voitaisiin poiketa vain erityisen painavasta syystä.

Yleissopimuksen 14 artiklan 3 kappaleen d kohdan johdosta perustuslakivaliokunta korostaa esityksen yleisperusteluissa mainittujen puolustusta rikosasioissa ja maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamista koskevien lakiehdotusten pikaisen aikaansaamisen tärkeyttä, jotta yleissopimukseen tällä kohden tehty varaus saataisiin poistetuksi. Valiokunta pitää oikeutta saada oikeusavustaja esitutkintavaiheessa tärkeänä oikeusturvaseikkana.

Eräitä oikeusturvanäkökohtia

Perustuslakivaliokunta tähdentää esityksen tar koittamien lainsäädäntötoimien osalta oikeus- turvajärjestelyjen tärkeyttä, etenkin kun ehdo- tukset usein kohdin koskevat suoranaisesti halli- tusmuodon 2 luvussa turvattuja perusoikeuksia. Valiokunta pitää kansalaisen oikeusturvan kan- nalta tärkeänä, että asianomaiselle henkilölle ai- na ja varsinkin kuulusteluissa selvitetään hänen oikeutensa ja velvollisuutensa esitutkinnassa, että säännöksiin todetaan epäillyn oikeus tulla pide- tyksi syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen, että asianomaisella on oikeus kahdenkeskisiin neuvotteluihin avustajan- sa kanssa ja että esitutkinnassa toimitettavien

kuulustelujen luotettavuudesta huolehditaan esi- merkiksi pitämällä kuulustelutodistaja läsnä tai nauhoittamalla kuulustelu.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivalio- kunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa asian johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä yh- deksäs ja kahdeksastoista lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä ja että hallituksen esitykseen sisältyvät muut lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowicz, jäse- net Aaltio, Alho (osittain), Anttila, Eenilä, Jans-

son, Kärhä, J. Mikkola (osittain), Muroma, Nie- minen, Peltola, Skinnari ja Viinanen sekä varajä- sen Rajamäki.

Eriäviä mielipiteitä

I

Perustuslakivaliokunta edellyttää lausunnos- aan tutkintavankeudesta annetun lain muutta- misesta, että puhelun kuuntelumahdollisuudesta on aina ilmoitettava toiselle osapuolelle ja että tästä on säädettävä laissa. Olen samaa mieltä.

Valiokunnan enemmistö tarkastelee asiaa kui- tenkin oikeusturvan kannalta eikä säätämisyjärjes- tuskysymyksenä, kuten minä. Katson, että toisen osapuolen puhelinsalaisuutta jopa täysin tarpeet- toimesti loukataan, ellei hänelle ilmoiteta, että

puhelua voidaan kuunnella. Tarpeettomia perus- oikeuden loukkauksia ei pitäisi sallia säädettäväk- si edes perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Koko loukkaus on kuitenkin vältettävissä sillä, että kuuntelumahdollisuudesta ilmoitetaan. Ellei vel- vollisuudesta ilmoittaa kuuntelusta kuitenkaan oteta nimenomaista säännöstä lakiin, voidaan laki mielestäni säätää ainoasaan VJ 67 §:n tar- koittamassa vaikeutetussa säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 24 päivänä kesäkuuta 1986

Paula Eenilä

II

Perustuslakivaliokunta edellyttää lausunnossaan tutkintavankeudesta annetun lain muuttamisesta, että kuuntelumahdollisuudesta on aina ilmoitettava toiselle osapuolelle ja että tästä on säädettävä laissa. Valiokunta ei pidä tätä kuitenkin säätämistä järjestyskysymyksenä. Tästä äänestettiin. Me vähemmistöön jääneet olimme vaikeutetun säätämistäjärjestyksen kannalla, mikäli ilmoitusvelvollisuus ei tule lakiin, koska kuuntelumahdollisuus ilman laissa säädettyä ilmoitusvelvollisuutta loukkaa toisen osapuolen puhelin-salaisuutta.

SKDL:n edustajien näkemyksen mukaan valiokunnan olisi tullut suhtautua kielteisesti niihin perusoikeuksien loukkauksien laajennuksiin, joita valiokunta toteaa useissa keskeisissä kohdin. Suomen rikollisuudessa ei ole tapahtunut mitään sellaista kehitystä, mikä edellyttäisi perusoikeuk-

sien nykyistä suurempaa rajoittamista. Päinvastoin esitutkinnassa ja pakkokeinojen käytössä rikosasioissa tulisi pyrkiä nykyistä selvästi tiukempaan laillisuuteen ja yksilön oikeuksien kunnioittamiseen. Selkeät käyttäytymissäännöt ja tutkittavan ja tuomitunkin oikeuksien kunnioittaminen lisäävät oikeusturvaa ja lisäävät yleisesti luotamusta lakeihin.

Edellytämme myös hallitukselta puolustusta rikosasioissa ja maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamista koskevien lakiehdotusten tuomista eduskuntaan niin, että nämä uudistukset voidaan toteuttaa yhtä aikaa esitutkintapaketin voimaantulon kanssa.

SKDL:n edustajat ovat sillä kannalla, että poliisivaltuuksia ei pidä ulottaa nykyistä laajemmalle mm. antamalla suojelupoliisille pidätysvaltuudet.

Helsingissä 24 päivänä kesäkuuta 1986

Kati Peltola